

4. OBYVATELSTVO

Údaje o počtu a složení obyvatelstva se získávají ze sčítání lidu (zhruba v desetiletých intervalech) a z navazujících údajů o pohybu obyvatelstva a jejich bilancí. Tyto údaje vyplývají ze zpracování statistických hlášení o sňatcích, rozvodech, narozeních a úmrtích, poskytovaných matrikami a okresními soudy. Rozdíly ve středním stavu obyvatelstva mezi roky 1980–1981, 1990–1991 a 2000–2001 vyplývají z rozdílu mezi sčítáními lidu a běžnými bilancemi. Údaje o potratech poskytuje ČSÚ Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS ČR). Zdrojem dat o stěhování je Cizinecký informační systém a Informační systém evidence obyvatel. Data ČSÚ přebírá od Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie a od Ministerstva vnitra ČR.

Poznámky k tabulkám

Veškeré údaje se týkají všech obyvatel, kteří mají v České republice trvalé bydliště, a to bez ohledu na státní občanství. V návaznosti na Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 údaje zahrnují cizince s vízy nad 90 dnů a cizince s přiznaným azylem a od 1. 5. 2004 se údaje týkají i občanů zemí EU s přechodným pobytem na území ČR a občanů třetích zemí s dlouhodobým pobytem. Údaje zohledňují rovněž události (sňatky, narození a úmrtí) občanů s trvalým pobytem na území České republiky, které nastaly v cizině.

Tab. 4-1. Pohyb obyvatelstva

Střední stav obyvatel je definován jako stav k 1. 7. daného roku.

Novorozenecká úmrtnost je počet dětí zemřelých před dosažením věku 28 dnů na 1 000 živě narozených dětí.

Kojenecká úmrtnost je počet dětí zemřelých před dosažením věku 1 roku na 1 000 živě narozených dětí.

Mrtvorozenost je počet mrtvě narozených dětí na 1 000 všech narozených.

Tab. 4-10. a 4-12. Narození

Narozením živého dítěte se rozumí jeho úplné vypuzení nebo vynětí z těla matčina, jestliže dítě projevuje alespoň jednu ze známek života a má porodní hmotnost:

– 500 g a vyšší nebo

– nižší než 500 g, přežije-li 24 hodin po porodu.

Známkami života se rozumějí dech nebo akce srdeční nebo pulsace pupečníku nebo aktivní pohyb svalstva, i když pupečník nebyl přerušen nebo placenta nebyla porozena.

Narozením mrtvého dítěte se rozumí úplné vypuzení nebo vynětí z těla matčina, jestliže plod neprojevuje ani jedinou ze známek života a má porodní hmotnost 1 000 g a vyšší.

Tab. 4-11. Reprodukční míry podle věku ženy

Míra plodnosti podle věku je počet živě narozených dětí ženám v určité věkové skupině na 1 000 žen v dané věkové skupině.

Úhrnná plodnost (součet měr plodnosti podle věku) je průměrný počet živě narozených dětí, které by se narodily jedné ženě za předpokladu, že by míry plodnosti podle věku, zaznamenané ve sledovaném kalendářním roce, zůstaly během jejího reprodukčního věku (15–49 let) neměnné.

Hrubá míra reprodukce je průměrný počet živě narozených děvčat, které by se narodily jedné ženě za předpokladu, že by míry plodnosti podle věku, zaznamenané ve sledovaném kalendářním roce, zůstaly během jejího reprodukčního věku (15–49 let) neměnné.

Čistá míra reprodukce je průměrný počet děvčat, které by se narodily jedné ženě a dožily se věku své matky v době porodu za předpokladu, že by míry plodnosti a úmrtnosti podle věku, zaznamenané ve sledovaném kalendářním roce, zůstaly během jejího reprodukčního věku (15–49 let) neměnné.

Míra potratovosti podle věku je počet potratů žen v určité věkové skupině na 1 000 žen v dané věkové skupině.

Úhrnná potratovost (součet měr potratovosti podle věku) je průměrný počet potratů, které by připadly na jednu ženu za předpokladu, že by míry potratovosti podle věku, zaznamenané ve sledovaném kalendářním roce, zůstaly během jejího reprodukčního věku (15–49 let) neměnné.

Míra ukončených těhotenství podle věku je počet ukončených těhotenství žen (součet živě i mrtvě narozených a všech potratů) v určité věkové skupině na 1 000 žen v dané věkové skupině.

Úhrnná míra ukončených těhotenství (součet měr ukončených těhotenství podle věku) je průměrný počet ukončených těhotenství, které by připadly na jednu ženu za předpokladu, že by míry ukončených těhotenství podle věku zaznamenané ve sledovaném kalendářním roce zůstaly během jejího reprodukčního věku (15–49 let) neměnné.

Tab. 4-13. Potraty

Tabulky za potraty jsou zpracovány ze souboru individuálních dat, který ČSÚ přebírá od ÚZIS ČR. **Potratem** se rozumí ukončení těhotenství ženy, při němž:

- plod neprojevuje ani jednu ze známek života a jeho porodní hmotnost je nižší než 1 000 g a pokud ji nelze zjistit, jestliže těhotenství je kratší než 28 týdnů;
- plod projevuje alespoň jednu ze známek života a má porodní hmotnost nižší než 500 g, ale nepřezije 24 hodin po porodu;
- z dělohy ženy bylo vyňato plodové vejce bez plodu, anebo těhotenská sliznice.

Potratem se rozumí též ukončení mimoděložního těhotenství anebo umělé přerušení těhotenství (UPT) provedené podle zvláštních předpisů. V letech 1988–1991 byla mimoděložní těhotenství zahrnuta do UPT, od roku 1992 do potratů celkem. Na rozdíl od tabulek publikovaných ÚZIS ČR jsou do výsledků zahrnuty potraty všech žen s trvalým pobytem v České republice, tj. včetně cizinek.

Tab. 4-15. Zemřelí podle příčin smrti

S účinností od 1. 1. 1994 byla v České republice zavedena Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění 10. decenální revize (dále jen „Klasifikace MKN-10“). Garantem MKN-10 je ÚZIS ČR.

Tab. 4-17. Naděje dožití

Naděje dožití (e_x), též **střední délka života** udává počet let, které má naději prožít osoba x -letá při úmrtnosti ve sledovaném období. Jedná se o syntetický ukazatel, který zobrazuje úmrtnostní poměry ve všech věkových skupinách.

Tab. 4-18. Vnitřní stěhování podle typu stěhování

Za **vnitřní stěhování** je považována změna obce trvalého pobytu uvnitř území České republiky.

Do roku 2004 bylo do případů stěhování z obce do obce zahrnuto i stěhování uvnitř Prahy (do roku 1991 stěhování mezi 10 městskými obvody a od roku 1992 stěhování mezi urbanistickými obvody), i když se jednalo o stěhování uvnitř obce. Od roku 2005 je z vnitřního stěhování vyloučeno stěhování v Praze.

Od roku 2000 je republika rozdělena do 14 nových krajských celků. Od 1. 1. 2005 byly do vnitřního stěhování promítnuty územní změny. Jedná se o přesun 28 obcí mezi kraji i okresy.

Tab. 4-19. Zahraniční stěhování podle státního občanství

Zahraničním stěhováním se rozumí změna země trvalého pobytu (u cizinců i dlouhodobého pobytu).

Údaje v tabulkách jsou plně srovnatelné s údaji publikovanými ve statistických ročenkách předchozích let.

* * *

Podrobnější informace o počtu, složení a demografickém pohybu obyvatelstva lze získat v dalších publikacích vydávaných podle Edičního plánu ČSÚ na rok 2007, v tematické skupině 4 – OBYVATELSTVO, VOLBY, podskupinách 40 – Demografie a 41 – Sčítání lidu, domů a bytů:

- „Stav a pohyb obyvatelstva v ČR“ – čtvrtletně v červnu, září, prosinci 2007 a březnu 2008
- „Úmrtnostní tabulky za ČR a kraje“ – květen 2007
- „Úmrtnostní tabulky za okresy ČR v období 2001 až 2005“ – únor 2007
- „Věkové složení obyvatelstva České republiky v roce 2006“ – červen 2007
- „Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2006“ – červenec 2007
- „Zemřelí podle podrobného seznamu příčin smrti, pohlaví a věku v ČR (1919 až 2006)“ – prosinec 2007
- „Demografická ročenka vybraných měst ČR 1991 až 2006“ – listopad 2007
- „Demografická ročenka České republiky 2006“ – listopad 2007
- „Demografická ročenka krajů České republiky 1991 až 2006“ – červen 2007
- „Demografická ročenka správních obvodů obcí s rozšířenou působností 1995 až 2006“ – říjen 2007
- „Demografická ročenka okresů České republiky 1991 až 2006“ – prosinec 2007
- „Vnější příčiny úmrtí v ČR v letech 1994 až 2006“ – prosinec 2007
- „Vysokoškoláci z demografického pohledu“ – září 2007

Dále v tematické skupině 1 – SOUBORNÉ INFORMACE, podskupinách 11 – Analýzy, 13 – Informace o regionech, městech a obcích a 14 – Souborné publikace:

- „Život cizinců v ČR“ – prosinec 2007
- „Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2007“ – srpen 2007
- „Malý lexikon obcí ČR 2007“ – 4. čtvrtletí 2007
- „Cizinci v ČR 2007“ – listopad 2007

Další údaje jsou zveřejňovány na internetových stránkách Českého statistického úřadu:

- http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_lide
- <http://czso.cz/slodb/slodb.nsf/i/home>

nebo na internetových stránkách Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR:

- http://www.uzis.cz/news.php?mnu_id=1100